

**Кларинетиста Предраг Стефановић,
оснивач Банде кларинетиста,
најстаријег ансамбла кларинета у Србији**

Мало је породица у Србији чији су сви чланови посвећени уметничкој музици. Једна од таквих је стара београдска породица Стефановић, коју тренутно чине кларинетисти Миленко и Предраг Стефановић и композиторке Јована и Ирина Стефановић.

Први професионални музичар у породици Стефановић, Миленко (Београд, 1930.), од раног детињства је, попут свог оца и старијег брата Милоша, учио виолину, а затим свирао и на сестрином клавиру. Видевши кларинет у рукама свог друга Михаила Живановића, оснивача цез састава названог по његовом кларинету *Фис-дур*, касније познатог цез музичара „Мике Жутог“, и Миленко Стефановић у комисиону купује кларинет. Инспириран снимцима Бенија Гудмена, најпре се посвећује цезу, затим и класици. Након школовања у класама Фрање Партлића и Бруна Бруна и остварених међународних успеха, Миленко Стефановић је сврстан међу најзначајније кларинетисте данашњице.

О уметничким достигнућима и признањима Миленка Стефановића већ смо писали у „Путевима културе“, као и у иностраним чаописима *The Clarinet, Clarinet and Saxophone* и *rohrblatt*. У овом и наредним чланцима фокусираћемо се на успехе чланова Стефановићеве породице, који су и сами афирмисани музичари.

Миленков син, Предраг (Београд, 1965), такође је значајни српски кларинетиста и педагог.

Интересантно је да је кларинет почео да свира самостално. У чланку који је 1988. године објавио у часопису *The Clarinet* (Vol. 15/3), Alan Ware је забележио околности у вези са Предраговим музичким почецима. Како би добили више бодова на такмичењу за најмузикалније одељење, Предраг је, на молбу своје учитељице, донео у школу један од очевих кларинета. Схвативши да би било неумесно да донесе инструмент, а да ништа не одсвира на њему, Предраг је, као самоук, спремио неколико мелодија. Када се његов отац вратио са дуге турнеје по Совјетском Савезу, чуо је свирање свог сина и закључио да има потенцијал да постане квалитетан кларинетиста.

Пре тога, такође самоиницијативно, у другом разреду основне школе, приликом презентације оближње музичке школе, Предраг се пријавио да свира клавир и успешно завршио пар разреда ниже музичке школе, освојивши и неку награду у том узрасту.

Након завршене МШ „Јосип Славенски“ у Београду 1983, дипломирао 1989. и магистрирао кларинет на Факултету музичке уметности у Београду, 1994.

– Кад одрастеш у кући где се константно свира, вежба, држе часови, разговара о проблемима музике, долазе, композитори, музичари, уметници, преписују ноте, пише музика, где ти је отац неко ко је свирао по светским подијумима, на међународним такмичењима освајао награде, схватиш да је музика нешто потпуно нормално, присутно, потребно – објашњава Предраг свој однос према музици.

– Ја нисам присуствовао свим очевим концертима, али сам присуствовао припреми и раду, који је уложен у све то. Сећам се: мама ме доводи из обданишта, зграда гори, доле су ватрогасци, а чује се кларинет! Током пожара између зграда, мој отац је схватио да неће пожар да угрози наш стан (изгорело је само прозорче ка светларнику) и наставио је да вежба. Када сам почео да радим са ђацима, схватио сам да морам да им објашњавам неке основне ствари о музици, са којима сам ја одрастао и које се, по мени, подразумевају. Верујем да је и Ирина тако одрасла, и Јована, и ту смо се некако и нашли.

– Никад нисам могао да проценим колико сам заиста успешан и добар. Када отац има високе критеријуме и стандарде, наравно да их је тешко достићи. А тај отац има и пријатеље који ме хвале, и непријатеље, који ме такође хвале! Иако сам освајао награде на републичким и савезним такмичењима у СФРЈ (Прве награде на републичком и савезном нивоу 1979, 1981, 1983. и 1985. 1985/86. награда Универзитета уметности у Београду за најбоље стручно-уметничке резултате), и касније са ђацима велики број, увек сам сумњао колико је то добро и колико је то заиста битно, за разлику

од људи који су били ван музике, па када су ушли и отворили та музичка врата у свом животу, изузетно су ценили сваку своју награду и награду својих ђака, давали им велики значај, а мени је све то било нормално. Важно је да деца буду у музици и да се баве њом најбоље што могу.

Снимао сам композиције за соло кларинет за емисију *Светске премијере* Радио телевизије Београд. Учествовао у емисијама културе на свим тадашњим телевизијама и наступао у реномираним Београдским салама. Свирао у камерним ансамблима широм Србије и тадашње Југославије ишао на турнеје по Југославији и Европи са хором *Колегијум Музикум*, оркестром *Про Музика, КУД Крсманац*. Свирао сам и снимао композиције многих младих композитора, не само Јованине; на Трибинама композитора сам изводио и дела реномираних композитора Зорана Ерића, Огњена Богдановића, Рајка Максимовића, Властимира Трајковића, Слободана Раицког, Светлане Савић, Наташе Богојевић, Катарине Миљковић, Александра Вујића...

Свој однос према музици сам покушао да пренесем мојим ђацима и ћерки. Свиђа ми се што је Ирина спојила Јованину композицију и хармонију и наше извођаштво и нерв за бину. Имао сам идеју да напишем неке музичке комаде, али нисам то никад урадио до краја и онда ми је било много драго кад сам схватио да Ирина то ради много боље од мене, спретније, спонтано – као од шале.

Сматрам да није довољно само спремати програме за разноразна такмичења. Сви заборављају да музика треба да забави људе. Класичари су то одавно заборавили и зато им је све теже јер неке друге врсте музике потпуно заузимају територију. Музиком се треба бавити стално, наступати, вежбати, уживати у томе. Сматра се да су титуле и награде потврда нечијег талента, умећа и родитељи деце то воле и финансирају желећи промоцију и потврду да је то што раде исправно и за напредак. Школе се међусобно такмиче са бројем награда што је бесмислено. Пре двадесетак година сам био члан жирија на регионалном Такмичењу у источној Србији. Мали градић, суморна зимска атмосфера, укупно стање у Србији јадно, много људи без посла брину за будућност и себе и деце ... и у свему томе музичко такмичење. Деца у тој сивој атмосфери свирају виолину, кларинет, гитару неког Баха, Бартока, Бетовена ... Жири је своје одушевљење и подстицај показао спуштањем критеријума и поделом великог броја првих награда. За свечаном вечером свих учесника тајац, људи не могу да верују, толико високих награда никада нису освојили. А када смо се вратили у Београд позиви организаторима са питањима „Ко су ти људи који су покварили углед свих претходних чланова жирија?“ Такмичења са углавном компетативним и финансијским параметрима какви данас преовлађују су зло у музици, јер музика није техничка или спортска дисциплина, да ту неко буде најбољи, први,

други, трећи, на бављење уметношћу утичу многе ствари: карактер, општа култура, интересовања и све то треба да се чује у извођењу музичара да „за-чара“ публику а жири је увек ту, плаћен, да лови грешке и често се међусобно хвали већим уловом. Ја бих препоручио да они који хоће да постану професионалци излазе као студенти или старији на такмичења и да се ту труде да не постану тотално савршени, безгрешне машине већ уметници који пружају људскост и забаву.

Мислим да је музика у Србији на врло турсним основама, мислим да су неки критеријуми струке врло лоше постављени и као такви не могу да издрже цунами лаких нота. О томе и говори да се сви наставници у музичким школама ословљавају са „професоре“ иако не предају на факултетима, уместо са учитељу јер је њихова примарна функција учење деце основама и њихов развој. Огроман значај се придаје такмичењима, а бављење музиком није вашар сујете ни по ком основу, музика је ипак уметност. Недовољно се улази у моћ музике и праву сврху музике, већ се ђаци труде да достигну техничке критеријуме што је само један неизоставни део. Томе доприноси наставни кадар, који није остварио своје амбиције у вези са бављењем музиком. Код деце се чује чији наставници наступају јавно а чији не. Ђаци се мотивишу наградама на такмичењима, а те награде се не бодују на пријемним испитима за факултете ни код нас а ни у иностранству а ни на концертима. Често цела школска година се потроши на ишчишћавање програма за једно, два такмичења, уместо да се откривају тајне заната кроз велики број пређених композиција, јавних наступа. Корист од такмичења је што се на тај начин деци подваљује да усмере енергију, рад, таленат и пажњу ка неком циљу. Такође, веома су популарни семинари, мастеркласови, које наставници држе тој истој деци, обећавајући им специјалне третмане на зимским и летњим семинарима, а, у ствари, то што наставници раде са својим ђацима на тим семинарима, требало би да раде током школске године. Ја то никад нисам радио, нити желим да радим, и сматрам да је педагогији место у школи, а не на распусту. Летњи и зимски распуст служе за одмор, рекреацију, ђаци слободно могу да вежбају у току распуста и напредују још више, код неких других наставника, професора, могу и да добију савете, подсећање свог наставника, али нема разлога радити у току распуста нешто што се већ ради током школске године. Препоручио бих баш излазак из оквира свог наставника, своје средине јер се често догађа да кад неко други каже исто што „већ знамо“ или нешто ново управо добије већи значај и примену. Превише је код нас промоција личности, школа, факултета, музичких дела узела маха над значајем саме музике и њеном функцијом. Као да се заборавља или да је чак испод части оплеменили, надахнути или забавити публику и себе.

За историју српског кларинетизма, Предраг Стефановић је зна-

чајан као оснивач и вођа Банде кларинетиста, првог ансамбла кларинета у Србији, који су чинили Предраг и његови ученици.

– Рад са *Бандом* ми је помогао да схватим да бављење музиком није нешто што се подразумева, да умеће бављења музиком почнем да ценим више него дотад. Свирали смо свуда. Желели смо да обновимо традицију Шлезингеровог оркестра, *Књажевско-сербске банде* из времена Милоша Обреновића, да у територију распрострањене, народне тј. музике лаког садржаја увучемо нешто јаче, озбиљније али без клоновисања што је сада распрострањено међу класичним музичарима. Покушали смо да на тај старински начин у ово наше доба уведемо и класичну музику и регтајм, и уопште неко добро расположење да покажемо да класична музика не мора да буде озбиљна већ да и уз њу људи могу да се забављају, на улици, кафани ван уштогљених сала. Самоиницијативно смо прослављали 21. јун, Светски дан музике годинама, а затим су нас приметили. Након демократских промена у земљи звали су нас из Културног центра Београда и Француског културног центра да будемо званични промотери празника музике, свирали смо са терасе Француског културног центра у Кнез-Михаиловој. Са улице смо прелазили у сале. Свирали смо много пута у свим београдским салама, позориштима, у Коларацу, музејима, СКЦ, Уметничком павиљону Цвијета Зузорић, итд. чак и више пута у Сава центру; такође и на Калемегдану, у Крушевцу, Краљеву, Крагујевцу, Ковину... Ми смо уживали свирајући, забављали се, а људима се то свидело. У неком тренутку у Врњачкој Бањи домаћин нас је одвезао код друга у кафану, тачније спаковао у комби из кога смо испали пред зачуђене госте и одсвирали Моцартов *Менует* и неки Цоплинов *Рег* као трубачи. После још неких композиција једва су нас пустили да идемо кући. Штета што тада нису постојали мобилни телефони са камерама данашњег квалитета, више бисмо имали снимака.

Банда је основана у доба санкција. Ишли смо, два моја ђака, Урош Павловић, Велимир Вучковић, и ја, 1997. на Студио Б као школски трио, свирали смо *The Entertainer* Скота Цоплина, мој аранжман за бас кларинет и два кларинета, тако сам почео да свирам са ђацима. Затим смо се проширили. Јована је, као млада композиторка, писала аранжмане, а ја сам јој говорио коју деоницу да да ком ђаку; прилагодили смо композиције ансамблу, да звуче како треба, а да не трпи музика. *Банда* је имала и своје композиције и мале представе, скечеве у монтипајтоновском духу а дотакла нас је бесмисленост Игора Бракуса. Први чланови *Банде* били су: Велимир Вучковић (некадашњи други па бас кларинетиста Београдске филхармоније, који сада има свој студио), Урош Павловић (некадашњи професор кларинета у Краљеву и Неготину, сада информатичар), Предраг Недељковић (магистар кларинета и бас кларинетиста Београдске филхармоније), Михаило Саморан (кларинетиста Београдске филхармоније, двоструки доктор уметности),

Милан Савић (дипломирани кларинетиста и саксофониста, председник Удружења саксофониста Србије, добитник француског ордена *Vitez уметности*), Милош Вукадиновић, Никола Петровић, касније су се придружили Јована Лађевић и Александар Стојановић. Чак је и Ирина учествовала у раду *Банде*.

Поменимо на крају да су се Предраг и његова супруга Јована заједно комјутерски обрађивали и технички припремали за штампу уџбенике и друге књиге из области музике, које су садржавале текст и нотне примере, за *Завод за уџбенике и наставна средства* као и за приватне издавачке куће.

Разговарао и приредио: **Анрија Благојевић**

УЛИЦОМ ПОЕЗИЈЕ И МУЗИКЕ...

Неке песме настале с краја прошлог века, у рок и поп звуку, говоре о неким улицама и обележиле су време а, препознатљиве су и радо слушане и данас. Текстови тих песама су завредили да буду у антологији, сами за себе носе поезију, представљају атмосферу градова и улица о којима говоре.

Момчило Бајагић Бајага, Ђорђе Балашевић, Бора Ђорђевић – Бора Чорба, група ЕКВ... оставили су тај урбани музички запис који и звуком и речима траје и не може се до краја објаснити зашто а делује преко свог времена као све што носи одредницу праве уметности. Наравно, шта је заиста вредност одредиће време и још неки будући слушаоци, па и стручњаци.

Улица јесте била покретач харизматичних, омиљених песама. Ђорђе Балашевић каже: *Више не пролазим улицом Доситејевом/ и немам појма кад неко пита где је то...* (песма *Не волим јануар*, 1986). Ми знамо да је то улица у Новом Саду и да песма преноси емоције у којима су се многи пронашли, а проналазе се и сада, састанци, растанци, места која буде асоцијације и снажна сећања, да пробамо да дешифрирамо тајну успеха.

Бора Чорба је испевао песму **НЕМОЈ ДА ИДЕШ МОЈОМ УЛИЦОМ** (Албум *Осми нервни слом*, 1986) која представља побуну против атмосфере и друштвених околности и најаву деведесетих. Могла је то да буде било која улица, простор који треба да деле људи различитих погледа

на живот, национално различити можда, сукобљени, вероватно, из личних и неких других разлога, а духовита нота коју носи песма јесте црнохуморна и звучи претеће... Личи на време испуњено контраверзама и претњама, наизглед мирно као затишје пред буру, а заправо претходи слому једне заједничке државе. Визионарски најављује доба у којем су изврнуте многе вредности, у којем свако има неку своју истину у коју верује...

И још једна песма која се препознаје по имену улице и то у Београду, у центру, у близини Студентског трга, јесте *Улица Змаја од Ноћаја*, из истоименог Бајагиног албума објављеног 2001. Песма је лирска, љубавна, компонована у комбинацији џез и блуз звука који делује опухтајуће, лако се прима и памти, има рукопис *Бајаге и инструктора* и мирис ноћи у Београду. Уз то, име улице одвлачи нас у тајновитост и прошлост, а у ствари...

У периоду од 1872. до 1896. ова улица носила је назив Ноћајска, да би потом била названа Змаја од Ноћаја. Под овим именом остала је позната до данас. О томе је писао Б.Цвејић у рубрици *Београд какав мало познајемо* (Danas, 19. новембар, 2017). Он подсећа да је име Змај од Ноћаја, по коме је ова улица добила назив, било познато у народу после српских устанака, а остало је чувено и до данас кроз епску поезију. Исто тако, каже он, *улица с овим именом опевана је у једној Бајагиној песми, по чему је нарочито постала позната, а чији рефрен гласи: „Улица Змаја од Ноћаја, у њој су чуда могућа“*. Међутим, *многима је још непознаница идентитет Змаја од Ноћаја*.

Змај од Ноћаја био је војвода у Првом и Другом српском устанку. Рођен је око 1765. у Пиви у Херцеговини као Стојан Добриловић, али је још као дете остао сироче. У току његове младости извесни трговац Страхинђа Чупић га је посинио, када је Стојан и променио презиме у Чупић. Радио је као марвени трговац када је упознао Карађорђа и убрзо потом између њих започело је пријатељство. Стојан Чупић прославио се као војсковођа у Првом српском устанку у бојевима на Мишару, Главици преко Дрине, Клењу, Бајиној Баити, као и на Салашу Црнобарском. У то време причало се да је постао страх и трепет за Турке, а нарочито на простору дуж Саве и Дрине. Након неуспеха у боју на Равњу 1813. прешао је у Срем. Учествовао је и у Другом српском устанку, али је због издаје локалних кметова Турцима био ухваћен и послат зворничком паши. У Зворнику је 1815. задављен гајтаном, а било је објављено да је смрт наступила као последица куге. Чупић је сахрањен на мањем гробљу у Војводини, али су његови посмртни остаци пренети у Салаш Ноћајски 1988. и сахрањени у дворштите цркве, која је његова задужбина.

Након успеха у биткама, Стојан Чупић опеван је у многим епским песмама као јунак са војводским врлинама, у којима је и прозван Змај од Но-

Ћаја по коме је остао познат. Један од бојева у којем је учествовао овај јунак опевао је и Филип Вишњић. Иако је сматран за великог српског јунака, Змај од Ноћаја био је и изузетан говорник. Ову његову врлину често је потврђивао и сам Карађорђе, који је једном приликом и рекао: **Ко ми надговори Чупића и натпише Молера, даћу што затражи.**

Али, вратимо се из прошлости и присетимо се Бајагине песме која је и поезија и музика, и сећање и машта...

*Ти си ушла у мој поглед
У мој поглед ко у загрљај
Па ме натераш да причам
Немам обичај*

*Лептири у мом стомаку
Увек ме на тебе подсети
Ја их успavam на фору
Ал те осете*

*Онда потонем у себе
Тамо доле сретнем тебе
Па се слике ко комади оштрог стакла
Зарију у длан*

*Улица Змај од Ноћаја
Овде су чуда могућа
Змај од Ноћаја
Улица табла лимена
И на њој место имена
ЗМАЈ ОД НОЋАЈА*

*Никог не волим да сретнем
Људе гледам ко кроз камеру
Мого бих да снимим сретне
Немам намеру*

*Светли светло кроз ролетне
Танке жути нотне линије
Ја по њима пишем песму
А ти скини је*

*Онда потонем у себе
Тамо доле сретнем тебе
Па се слике ко комади оштрог стакла
Зарију у длан*

*Улица Змај од Ноћаја
Овде су чуда могућа
Змај од Ноћаја
Улица табла лимена
И на њој место имена
ЗМАЈ ОД НОЋАЈА*

Приредила: **Јелена Протић Петронијевић**

